

Історія

УДК 94(470+571):004.056.5

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.17249985>**Кіберзброя і дезінформація: як гібридна війна РФ формувала уявлення
про «Новоросію» у Європі****Легкодух Віктор Вікторович,**ад'юнкт штатний науково-організаційного відділу Національної академії
сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна,<https://orcid.org/0000-0002-3823-1619>**Прийнято: 16.09.2025 | Опубліковано: 30.09.2025**

***Анотація:** Стаття присвячена аналізу інформаційно-комунікаційних інструментів, які Російська Федерація застосовувала в межах гібридної війни для формування уявлення про «Новоросію» в європейському інформаційному просторі, у період 2014-2021 років. Метою дослідження є виявлення механізмів кіберзброї та дезінформації, що використовувалися для легітимації псевдоісторичних наративів, а також оцінка їхнього впливу на громадську думку в Європі та систем протидії з боку України і європейської спільноти. У дослідженні застосовано міждисциплінарний підхід, що поєднує методи критичного дискурс-аналізу, контент-аналізу англomовних російських media (RT, Sputnik, TASS), а також аналіз відкритих джерел, зокрема платформ EUvsDisinfo, NBC News, The Atlantic та наукових публікацій. Особливу увагу приділено візуальним та семантичним елементам, які використовувалися для конструювання образу «Новоросії» як історично обґрунтованого геополітичного проєкту.*

Встановлено, що російські медіа за кордоном активно транслювали наративи про «Новоросію» як «відновлення історичної справедливості», використовуючи символіку, псевдоісторичні цитати та елементи культурної ідентичності. Кіберзброя у вигляді бот-мереж, фейкових акаунтів і алгоритмічного просування контенту сприяла масштабному поширенню дезінформації. У різних країнах світу спостерігалася неоднорідна реакція: від критичного сприйняття до часткової реценції наративів у крайніх політичних колах. Інформаційна кампанія РФ була спрямована не лише на легітимацію сепаратизму, а й на підриг довіри до європейських інституцій та норм міжнародного права. Водночас активізувалася наукова спільнота, яка здійснювала аналітичну протидію та сприяла виявленню реального змісту подій. Матеріали дослідження набувають особливої актуальності в умовах ескалації війни Росії проти України, коли гібридний формат набуває нових інструментів та наративів.

Таким чином, гібридна війна РФ проти України з 2014 року включає системне використання кіберзброї та дезінформації як інструментів впливу на міжнародну аудиторію. Концепт «Новоросії» був сконструйований як частина ширшої стратегії інформаційного наступу, що поєднує історичну містифікацію, геополітичну маніпуляцію та технологічну експансію. Європейська відповідь на ці виклики потребує посилення цифрової стійкості, критичної медіаосвіти та міждержавної координації у сфері кібербезпеки. Водночас особливого значення набувають наукові історичні дослідження, які дозволяють деконструвати псевдоісторичні наративи, виявляти механізми їхнього формування та поширення, а також формувати доказову базу для публічної комунікації та освітніх програм. У цьому контексті співпраця між українськими та європейськими академічними інституціями є ключовою для зміцнення гуманітарної безпеки та протидії інформаційним атакам, що базуються на маніпуляції історичною пам'яттю.

Ключові слова: гібридна війна, Новоросія, російські медіа, європейська реценція, збройна агресія російської федерації проти України

Cyber Weapons and Disinformation: How Russia's Hybrid Warfare Shaped the Notion of «Novorossiya» in Europe

Viktor Lehkodukh,

Postgraduate of Graduate School, Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy, Lviv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-3823-1619>

Abstract: *This article analyzes the information and communication instruments employed by the Russian Federation as part of its hybrid warfare strategy to shape the notion of “Novorossiya” within the European information space during the period 2014–2021. The study aims to identify the mechanisms of cyber weapons and disinformation used to legitimize pseudo-historical narratives, assess their impact on public opinion in Europe, and examine the response systems developed by Ukraine and the European community. A multidisciplinary approach is applied, combining methods of critical discourse analysis, content analysis of English-language Russian media outlets (RT, Sputnik, TASS), and examination of open sources, including platforms such as EUvsDisinfo, NBC News, The Atlantic, and academic publications. Particular attention is paid to visual and semantic elements used to construct the image of “Novorossiya” as a historically justified geopolitical project.*

It is established that Russian media abroad actively disseminated narratives portraying “Novorossiya” as a “restoration of historical justice,” utilizing symbolic imagery, pseudo-historical quotations, and elements of cultural identity. Cyber weapons, including bot networks, fake accounts, and algorithmic content promotion, facilitated the large-scale spread of disinformation. Reactions across different

countries varied, ranging from critical rejection to partial reception of these narratives within fringe political circles. The Russian information campaign was aimed not only at legitimizing separatism but also at undermining trust in European institutions and the norms of international law. Simultaneously, the academic community intensified its efforts to counter these narratives analytically and reveal the factual substance of events. The findings of this study are particularly relevant in the context of the ongoing escalation of Russia's war against Ukraine, where the hybrid format continues to evolve with new instruments and narratives.

Thus, Russia's hybrid war against Ukraine since 2014 has involved the systematic use of cyber weapons and disinformation as tools of influence over international audiences. The concept of "Novorossiya" was constructed as part of a broader strategy of information offensive, combining historical mystification, geopolitical manipulation, and technological expansion. The European response to these challenges requires enhanced digital resilience, critical media literacy, and intergovernmental coordination in the field of cybersecurity. At the same time, scholarly historical research plays a vital role in deconstructing pseudo-historical narratives, uncovering the mechanisms of their formation and dissemination, and providing an evidence-based foundation for public communication and educational initiatives. In this context, cooperation between Ukrainian and European academic institutions is essential for strengthening humanitarian security and countering information attacks rooted in the manipulation of historical memory.

Keywords: *hybrid warfare, Novorossiya, Russian media, European reception, armed aggression of the Russian Federation against Ukraine.*

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена не лише триваючим збройним конфліктом між Росією та Україною, а й загальною тенденцією до зростання ролі інформаційних технологій у міжнародних відносинах. У цьому контексті особливого значення набуває співпраця між

українськими та європейськими науковими інституціями, спрямована на деконструкцію деструктивних наративів, формування критичного мислення та зміцнення гуманітарної безпеки. Подальше вивчення цієї проблематики сприятиме розвитку теоретичних засад цифрової етики, а також практичних механізмів протидії інформаційним загрозам у межах сучасної гібридної війни.

У сучасному інформаційному середовищі, що стрімко трансформується під впливом цифрових технологій, гібридна війна набуває нових форм, зокрема через використання кіберзброї, дезінформаційних кампаній та маніпулятивних наративів. Одним із ключових прикладів такого впливу є конструювання образу «Новоросії» як псевдоісторичного геополітичного проєкту, що активно просувався російськими медіа в європейському просторі. Проблема полягає не лише в поширенні викривленої інформації, а й у тому, що значна частина аудиторії не завжди здатна критично осмислити її джерела, зміст і наслідки.

Цифрова комунікація, зокрема в умовах розширення віртуальних середовищ, створює сприятливе поле для інформаційних атак, які підривають довіру до демократичних інституцій, формують викривлену історичну пам'ять і впливають на політичні настрої. Відсутність усталених механізмів етичної відповідальності в цифровому просторі ускладнює протидію дезінформації та знижує рівень цифрової культури, що особливо актуально в умовах гібридного конфлікту.

Незважаючи на активізацію наукових досліджень у сфері інформаційної безпеки, залишається недостатньо вивченим питання про те, як саме псевдоісторичні наративи, зокрема концепт «Новоросії», формуються, поширюються та сприймаються в європейському контексті. Існує потреба в глибшому аналізі механізмів цифрового впливу, включно з елементами метавсесвіту, а також у розробці міждисциплінарних підходів до вивчення гібридної війни як соціокультурного явища.

У цьому контексті співпраця між українськими та європейськими академічними інституціями є ключовою для зміцнення гуманітарної безпеки та протидії інформаційним атакам, що базуються на маніпуляції історичною пам'яттю. Завдання дослідження полягає не лише в осмисленні механізмів цифрового впливу, а й виробленні підходів, що сприятимуть формуванню стійких моделей поведінки в україно-європейському партнерстві, заснованих на критичному мисленні, історичній добросовісності та технологічній етиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж 2014-2021 років наукова увага до теми гібридної війни, інформаційної безпеки та історичної політики в контексті російсько-українського конфлікту суттєво зросла. Перший етап можна визначити як зосереджений на визначенні специфіки кіберпропаганди як явища. Важливими віхами у розвитку цієї теми стали праці М. Brosig [1] та E.Gaufman [2], опубліковані в межах серії New Security Challenges (NSECH), які заклали теоретичні засади аналізу безпекових викликів у багатопольному світі. Brosig у розділі «Ukraine: Moving Borders Changing Orders?» досліджує геополітичну динаміку навколо України, зокрема в контексті змін міжнародного порядку. Gaufman, у свою чергу, аналізує візуальні наративи та цифрову ідентичність, демонструючи, як Росія використовує медіа для конструювання образу ворога та легітимації власної політики через історичні альянси. Цю роботу високо оцінює Iver B. Neumann, автор книги «Russia and the Idea of Europe» [3], який зазначає: «Security theory meets the visual turn and goes to Russia, where old tsarist and Soviet tropes are flooding the internet in support of Putin's neo-tsarism. A magical mystery tour that comes recommended» («Теорія безпеки зустрічається з візуальним поворотом і прямує до Росії, де старі царські та радянські тропи заповнюють інтернет на підтримку неоцаризму Путіна. Магічна містична подорож, яку варто пройти»). Підходи Gaufman перегукуються з фундаментальними ідеями Айвера Ноймана, викладеними у праці «Russia and the Idea of Europe», де автор аналізує, як

кінець радянської системи та перехід до ринку в Росії, у поєднанні з підйомом націоналізму, актуалізували багатовікові дебати про відносини Росії з Європою.

Нойман показує, що процес відмежування європейського «іншого» від російського «я» є активним механізмом формування російської ідентичності, а дискусії про Європу – це водночас дискусії про те, якою є і має бути Росія. Саме в цьому контексті концепт «Новоросії» постає як ідеологічний інструмент, що поєднує імперські альянзи, історичну містифікацію та інформаційну маніпуляцію. Цю логіку «революційного» інформаційного наступу глибоко аналізує Peter Pomerantsev у статті «How Vladimir Putin is revolutionizing information warfare» [4], де він описує, як Кремль створює альтернативну реальність, у якій «правда» втрачає значення, а «Новоросія» – це не географія, а вигаданий простір, що конструюється через медіа, символи та псевдоісторичні наративи. Цитується заява головнокомандувача НАТО Філіпа Брідлава про те, що Росія, веде «найдивовижніший блицкриг інформаційної війни, який ми коли-небудь бачили в історії інформаційної війни» («the most amazing information warfare blitzkrieg we have ever seen in the history of information warfare»). Автор наголошує, що російські медіа прагнуть не переконати, а навпаки – розмити межі реального, створити атмосферу плутанини та недовіри.

Особливої уваги заслуговує фінансовий аспект: уже в 2014 році бюджет RT перевищував \$300 млн, із планами розширення мовлення на європейські аудиторії. Ці тези розгортаються у спільній доповіді Pomerantsev і Weiss The Menace of Unreality [5], де інформація, культура та фінансові потоки розглядаються як зброя. Автори показують, як Росія використовує медіа для створення «масової галюцинації», де концепт «Новоросії» функціонує як частина ширшої стратегії – не лише легітимації агресії, а й підриву європейської єдності через дезінформацію, псевдоекспертні платформи та культурні інтервенції.

Ідеї Ноймана також розвиває Marlene Laruelle [6], яка у своїй монографії «Russian Nationalism: Imaginaries, Doctrines, and Political Battlefields» досліджує імперський націоналізм як багаторівневий репертуар, що включає географічні метанаративи, православну ідентичність та радянську технократичну спадщину. Laruelle показує, як ці культурні коди використовуються для легітимації зовнішньополітичних проєктів, зокрема таких як «Новоросія». Mark Galeotti у праці «Russian Political War: Moving Beyond the Hybrid» [7] пропонує трактувати дії Російської Федерації не як «гібридну війну» – термін, що часто використовується в західному аналізі, – а як системну політичну війну, яка охоплює всі сфери невійськового впливу. У цьому контексті концепт «Новоросії» постає як символ ідеологічного наступу, що поєднує історичну містифікацію з геополітичним ревізіонізмом.

Galeotti показує, як російські медіа, спецслужби, дипломатичні канали та цифрові платформи координовано просувають наративи, спрямовані на розкол західних суспільств, делегітимацію України та створення альтернативної реальності, в якій Росія постає не агресором, а «миролюбним сусідом» і «бастионом традиційних цінностей»: її дипломати засуджують західну «русофобію» та підтримують крайні популістські сили в Європі; її медіа транслують меседжі про моральний занепад Заходу; її шпигуни не лише шпигують, а й здійснюють політичні вбивства; її хакери та тролі ведуть безперервний наступ на західні інформаційні системи та дискурси. Зазвичай ці дії класифікують як «гібридну війну», однак Galeotti переконливо доводить, що це хибне розуміння російської стратегії.

Спираючись не лише на наукові джерела, а й на десятиліття особистої взаємодії з російськими військовими, силовиками та урядовцями, Galeotti демонструє, що Кремль оновив класичні форми політичної війни, адаптувавши їх до цифрової епохи. Усвідомлюючи, що Захід, якщо він об'єднаний, є значно багатшим і сильнішим, Путін прагне розділити, відволікти та деморалізувати

демократичні сили. Його стратегія полягає не лише в досягненні тактичних перемог, а в нав'язуванні нової парадигми конфлікту, де війна ведеться не за території, а за уми. У цьому сенсі Росія, як зазначає Галеотті, віщує трансформацію самої природи війни: політична війна може стати її майбутнім обличчям.

Численними міжнародними дослідженнями встановлено, що контрольована російською державою екосистема іноземних інформаційних маніпуляцій та втручання, включно з дезінформацією, роками продукувала міфи та фальшиві приводи для вторгнення в Україну, починаючи щонайменше з 2014 року. Флагманським проектом Групи стратегічних комунікацій Східного напрямку (East StratCom Task Force) при Європейській службі зовнішніх дій (EEAS) виступає платформа EUvsDisinfo [8]. Створена у 2015 році, платформа має на меті виявлення, аналіз та протидію дезінформаційним кампаніям Російської Федерації, які спрямовані проти Європейського Союзу, його держав-членів та країн Східного партнерства. Поява систематизованих аналітичних платформ, таких як EUvsDisinfo, які у своїх звітах документують приклади дезінформаційних кампаній, спрямованих на європейську аудиторію, характеризує другий етап європейського спротиву. Основна мета EUvsDisinfo – підвищення обізнаності громадськості про методи та масштаби кремлівських інформаційних операцій, а також розвиток стійкості до цифрових маніпуляцій. На базі відділу стратегічних комунікацій і аналізу інформаційного простору ЄСЗС, Європейської дипломатичної служби було сформовано експертну групу. Наразі команда платформи складається з експертів у галузі комунікацій, журналістики, соціальних наук та російських студій. EUvsDisinfo здійснює моніторинг медіа у 15 мовах, охоплюючи країни ЄС, Східного партнерства, Західних Балкан і Південного сусідства. В свою чергу, публікації платформи доступні на 13 мовах.

За даними платформи EUvsDisinfo, випадки дезінформації, спрямовані проти України, становлять понад 40% від усіх зафіксованих кейсів у базі даних, що свідчить про системність та пріоритетність цієї кампанії для Кремля. На момент представленої дослідження кількість задокументованих випадків, пов'язаних з Україною, перевищила 10 800 одиниць [9].

На третьому етапі з'являються міждисциплінарні дослідження, що поєднують історичні дослідження політики, цифрової етики та інформаційної безпеки. Зокрема, у роботі Halytska-Didukh, Salata, Nashyvochnikov, Leyla та Solovei [10] аналізується становлення сучасної історичної політики в умовах російсько-української війни, а також трансформація парадигм глобального порядку. У публікації Nazarchuk, Halytska-Didukh, Horielov, Krasnodemska та Babichev [11] розглядаються принципи формування новітньої історичної політики в умовах ескалації війни, що дозволяє глибше осмислити роль наративів у міжнародній комунікації.

Andreas Umland [12], підсумовуючи багаторічні дослідження про євразійські ідеології та пострадянську радикальну правницю, наголошує, що концепт «Новоросії» є частиною ширшої стратегії ревізйонізму, яка поєднує антизахідну риторику з претензією на історичну спадщину регіонів, що не належать Росії. Umland також звертає увагу на глибоку трансформацію західної академії, де «виникає багато критичних саморефлексій з цього приводу. На думку дослідника, одна з причин, чому Захід так повільно відреагував на російську ескалацію при повномасштабному російському вторгненні у 2022 році, полягає в повільній реакції у 2014 році, та ще раніше у 2008 році, коли Росія вторглася в Грузію. Ця саморефлексія, за словами Умланд, запускає процес перегляду методологій і концептуальних рамок, зокрема щодо ролі Росії як імперського актора та України як об'єкта ідеологічного наступу в глобальному протистоянні.

Важливим доповненням є дослідження Shkabura [13], яке демонструє, як ідеологічні інтерпретації України в європейських крайніх правих колах мають тривалу історичну традицію, що актуалізується в сучасних інформаційних війнах. Волошина, Гангал і Санакуєв [14] акцентують увагу на етичній відповідальності користувачів у метавсесвіті, підкреслюючи значення цифрової культури як інструменту протидії деструктивним впливам.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Попри значний науковий доробок, залишається недостатньо дослідженим питання про те, як саме концепт «Новоросії» був сконструйований і поширений у європейському інформаційному просторі через російські медіа та кіберінструменти. По-перше, недостатньо вивченим є механізм трансформації історичних наративів у цифрові псевдореальності, зокрема в контексті європейського інформаційного простору. По-друге, більшість досліджень зосереджуються на загальних характеристиках дезінформації, не аналізуючи семантичну структуру та візуальні коди, що формують концепт «Новоросії» як інструменту гібридної війни.

Методологічні обмеження також є суттєвими: попередні роботи часто використовують або суто історичний, або суто комунікаційний підхід, не поєднуючи їх із аналізом цифрової інфраструктури, алгоритмічного поширення контенту та етики цифрової взаємодії. Крім того, емпірична база досліджень часто обмежується окремими кейсами, без системного аналізу великих масивів даних, таких як база EUvsDisinfo.

Ці прогалини мають важливе значення для розвитку науки, оскільки вони перешкоджають формуванню цілісного уявлення про те, як історична пам'ять у міждержавних відносинах може бути інструменталізована в цифрову епоху. Їхнє вирішення дозволить не лише поглибити теоретичне розуміння, а й розробити практичні рекомендації для протидії інформаційним атакам, що

загрожують гуманітарній безпеці, демократичним інституціям та культурній автономії.

Для досягнення поставленої мети використано комплексну методологію, що поєднує елементи критичного дискурс-аналізу, візуального семіотичного аналізу, а також інструменти цифрової аналітики (зокрема кейс-аналіз бази EUvsDisinfo). Такий підхід дозволяє не лише ідентифікувати ключові наративи, але й простежити їхню трансформацію, адаптацію до європейських аудиторій та функціонування в контексті гібридної війни.

У процесі формування методології враховано обмеження попередніх досліджень, зокрема тенденцію до ізольованого розгляду історичних або технологічних аспектів без належної інтеграції. Роботи Neumann [3], Laruelle [6], Galeotti [7] та Pomerantsev [4] заклали основу для розуміння ідеологічної природи російських наративів, однак не охоплюють повною мірою європейську рецепцію та цифрову динаміку поширення. Саме тому запропоноване дослідження поєднує гуманітарні та технічні підходи, що дозволяє розширити рамки аналізу.

Таким чином, дана стаття не лише критично переосмислює попередні наукові внески, але й пропонує нову аналітичну рамку, яка враховує транснаціональний характер інформаційного впливу, роль цифрових платформ у конструюванні псевдоісторичних образів та етичні виклики, пов'язані з маніпуляцією історичною пам'яттю. Це дозволяє забезпечити академічну обґрунтованість роботи та продемонструвати її внесок у розвиток міждисциплінарної галузі досліджень цифрової дезінформації, історичної політики та інформаційної безпеки.

Запропоноване дослідження має на меті заповнити ці прогалини шляхом аналізу інформаційної кампанії РФ щодо «Новоросії» як складової гібридної війни, а також оцінки її впливу на європейську рецепцію, цифрову культуру та гуманітарну безпеку. Теоретичне значення роботи полягає у розширенні

розуміння механізмів цифрової дезінформації в історичному контексті, а практичне – у формуванні рекомендацій для протидії інформаційним атакам, заснованим на маніпуляції історичною пам'яттю.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

На реалізацію мети дослідження, визначено наступні завдання:

- I. Проаналізувати інформаційну кампанію РФ щодо «Новоросії» як складової гібридної війни, з особливою увагою до її семантичних, візуальних та цифрових компонентів.
- II. Оцінити вплив цієї кампанії на європейську рецепцію, зокрема на формування уявлень про Україну, історію регіону та легітимність російських претензій.
- III. Ідентифікувати прогалини в попередніх дослідженнях та запропонувати інтегрований підхід, що поєднує історичний аналіз, цифрову аналітику та етичну оцінку інформаційного впливу.
- IV. Сформулювати рекомендації для протидії дезінформації, засновані на аналізі реальних кейсів, цифрових патернів та семантичних стратегій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У межах дослідження було здійснено комплексний аналіз інформаційної кампанії Російської Федерації щодо концепту «Новоросії» як складової гібридної війни. Методологія, описана в попередньому розділі, передбачала поєднання критичного дискурсу, семіотичного аналізу візуального контенту та цифрової аналітики на основі кейсів, зібраних у базі EUvsDisinfo. Загалом було опрацьовано понад 10 799 випадків дезінформації, з яких понад 40% стосувалися України, що підтверджує системний характер інформаційного наступу на українську державність та європейське сприйняття конфлікту [9, 15].

Семантичний аналіз структури наративу «Новоросії» в розрізі текстових повідомлень, медіа-заголовків та дипломатичних заяв показав, що концепт

«Новоросії» функціонує як псевдоісторичний конструкт, який поєднує імперські альянси, радянські тропи та сучасні геополітичні претензії. У більшості кейсів термін використовується для делегітимації української державності, зображення України як «тимчасового утворення» та виправдання російської агресії як «історичного повернення». Це підтверджується у звіті EUvsDisinfo The West destroys the security system in the world (2025), де Росія звинувачує Захід у глобальній дестабілізації, водночас легітимізуючи власну агресію через історичні фальсифікації [15].

У резолюції Європарламенту [16] чітко засуджено російську пропаганду про війну, зокрема використання історичних міфів як інструменту виправдання вторгнення в Україну. Офіційно визнано, що наратив «Новоросії» має прямий вплив на європейське політичне поле, і його поширення не є випадковим, а координованим.

Семіотичний аналіз візуального контенту (карти, прапори, інфографіка, відео) показав, що «Новоросія» візуалізується як історично обґрунтований простір, що нібито має спільну культурну ідентичність з Росією. Часто використовуються символічне оформлення, стилізовані карти з позначенням «історичних кордонів», зображення православних храмів, військових парадів та радянської символіки. Такі візуальні елементи-коди сприяють емоційному закріпленню наративу, особливо серед аудиторій, схильних до консервативних або антиглобалістських поглядів. Як зазначає Atlantic Council у дискусії «An Invasion by Any Other Name» [17], Кремль активно рефреймує війну через терміни на кшталт «громадянський конфлікт» або «історичне повернення», що є частиною ширшої інформаційної операції.

Цифрова аналітика показала, що наратив «Новоросії» поширюється не лише через офіційні канали, а й через бот-мережі, анонімні акаунти, псевдоекспертні платформи та навіть коментарі під новинними статтями. Виявлено чіткі патерни координації, зокрема синхронне поширення однакових

меседжів у різних мовних сегментах (англійському, німецькому, французькому). За даними Національного інституту стратегічних досліджень [18], російські дезінформаційні кампанії в Європі мають системний характер, охоплюючи медіа, академічні, культурні та дипломатичні канали, що підтверджує висновки Galeotti (2019) про ведення політичної війни.

У публікації Радіо Свобода «Ядерна війна проти розуму» [19] розкрито механізми інформаційної ескалації, які включають поетапне нагнітання, агресивну атаку через медіа та нормалізацію через повторювані меседжі. Наводиться думка, що «80% пропаганди і 20% насилля – складові сучасної автократії». Наведена теза підтверджує, що дезінформація є інструментом стратегічного тиску, а не просто інформаційним шумом.

Цифрова аналітика показала, що наратив «Новоросії» поширюється не лише через офіційні канали, а й через бот-мережі, анонімні акаунти, псевдоекспертні платформи та навіть коментарі під новинними статтями. Виявлено чіткі патерни координації, зокрема синхронне поширення однакових меседжів у різних мовних сегментах (англійському, німецькому, російському, іспанському, арабському).

На основі порівняльного аналізу даних дослідження Leite A.J., O.Razuvayevskaya, K.Bontcheva, and C.Scarton [20], можна зробити висновок про мовну специфіку рецепції дезінформаційних наративів (табл. 1). Наприклад, у німецькомовному сегменті спостерігається відносно рівномірний розподіл між кількома категоріями, з помітною присутністю історичних та культурних аргументів. У англomовному просторі домінує акцент на геополітичних аспектах та безпекових напрямках (24.7%).

У російськомовному сегменті особливо виражені наративи, пов'язані з історичною легітимізацією (21.0%) та культурною ідентичністю (16.8%), що узгоджується з концептом «Новоросії» як «історично російських земель». У іспанському та арабському сегментах спостерігається підвищене акцентування

на емоційних меседжах – жорстокість війни, «геноцид», «захист російськомовних» (24.1% і 17.0% відповідно).

Таблиця 1

Порівняльний розподіл тематичних акцентів дезінформаційних наративів у п'яти мовних сегментах (%)

Тематична категорія	Німецька	Англійська	Російська	Іспанська	Арабська
Геополітична легітимація	19.1	24.7	21.0	24.6	13.9
Історичні фальсифікації	19.1	14.9	12.9	12.8	6.6
Культурна ідентичність / традиції	9.0	14.5	14.2	14.1	13.3
Емоційні меседжі / гуманітарні тропи	1.1	11.1	8.4	24.1	17.0
Релігійно-цивілізаційні мотиви	12.4	8.8	12.9	2.2	5.5
Економічна / соціальна критика	7.3	12.8	6.1	2.1	6.6
Псевдоекспертність / маніпуляція фактами	16.3	2.4	5.6	6.2	12.0
Безпекові / військові наративи	15.1	10.8	16.8	13.9	11.8

Джерело: власна розробка автора

Ці дані підтверджують, що рецепція дезінформаційних наративів є мовно та культурно варіативною, і що Кремль адаптує свої меседжі до специфіки цільової аудиторії. Це узгоджується з висновками NISS [17] про системність російських інформаційних операцій у Європі, а також з

аналітикою Atlantic Council [18], яка показує, як Кремль рефреймує війну через терміни, що мають різну емоційну вагу в різних мовних контекстах.

Визначені відмінності демонструють, що дезінформаційні кампанії є не лише багатомовними, а й семантично диференційованими, що дозволяє досягати максимального впливу на цільові аудиторії. Відповідно, ефективна протидія таким кампаніям має враховувати мовно-культурну специфіку рецепції та передбачати диференційовані стратегії інформаційної стійкості.

Використовуючи аналітичні підходи, пропоновані J. Schmid [18], військовим стратегом і дослідником гібридних загроз, розглянемо структуровану концептуалізацію гібридної війни як форми конфлікту, що виходить за межі традиційного військового протистояння. Автор аналізує гібридну війну як багатовимірну взаємодію, яка охоплює не лише військову, а й політичну, інформаційну, економічну, культурну та технологічну сфери.

За підходами Schmid, визначаємо три ключові компоненти гібридної війни: Ухвалення стратегічних рішень у немілітарних доменах.

Рішення (Entscheidungsraum) – ухвалення стратегічних рішень відбувається переважно у немілітарних доменах: політика, інформація, мораль, легітимність, критична інфраструктура. Військовий компонент є лише одним із інструментів у ширшій системі впливу.

Операційне поле (Operationsführung) – гібридна війна ведеться у «сірій зоні» між війною і миром, правдою і брехнею, внутрішньою і зовнішньою безпекою, державними і недержавними акторами. Це створює амбівалентність, яка паралізує здатність противника до адекватної реакції.

Інструменти та методи (Mittel-/Methodeneinsatz) – гібридна війна поєднує регулярні та нерегулярні, відкриті та приховані, військові та цивільні засоби. Це включає дезінформацію, пропаганду, економічний тиск, культурну підривну діяльність, кібероперації, дипломатичні маніпуляції тощо.

Визначальним до запропонованих підходів є визнання історичній спадковості гібридної війни (від Троянського коня до сучасних інформаційних операцій), але зважаючи на технології XXI століття – кіберпростір, соціальні медіа, штучний інтелект, що радикально розширили її можливості. Особливу увагу в подальших дослідженнях слід приділити феномену “підпорогової агресії”, коли дії агресора залишаються нижче порогу відкритої війни або навіть нижче порогу розумового сприйняття.

Висновки. У межах представленого дослідження було досягнуто поставлену мету – здійснено комплексний аналіз інформаційної кампанії Російської Федерації щодо концепту «Новоросії» як складової гібридної війни. На основі міждисциплінарної методології вдалося виявити, що цей концепт функціонує як псевдоісторичний конструкт, адаптований до цифрової епохи, і виконує роль інструменту маніпуляції історичною пам’яттю, легітимації агресії та розколу демократичних суспільств.

Отримані результати підтверджують, що стратегія Кремля є багатовимірною та адаптивною: вона поєднує класичні форми політичної війни з сучасними цифровими технологіями, спрямованими на створення альтернативної реальності. Виявлена варіативність тематичних акцентів у різних мовних сегментах – від геополітичних і історичних тропів у німецькомовному та англомовному середовищах до емоційних гуманітарних меседжів у іспанському та арабському – свідчить про високий рівень таргетованості та семантичної гнучкості дезінформаційної стратегії.

Дослідження також розкриває трансформацію самої природи конфлікту: війна дедалі більше ведеться не за території, а за уми. У цьому контексті «Новоросія» постає не як географічна реальність, а як інформаційна зброя, що формує уявлення, впливає на емоції та підриває легітимність супротивника.

Водночас слід зазначити низку обмежень. По-перше, дослідження базується на відкритих джерелах і верифікованих кейсах, що може не охоплювати приховані або незафіксовані елементи інформаційної кампанії. По-друге, аналіз рецепції обмежений доступними мовними сегментами, без глибокого занурення в локальні соціокультурні контексти. По-третє, візуальна семіотика потребує подальшого розширення через залучення алгоритмічного аналізу зображень.

Перспективними напрямками подальших досліджень слід визначити:

- розширення емпіричної бази за рахунок локальних медіа та соціальних мереж;
- порівняння рецепції наративу «Новоросії» у країнах Східної Європи та Балкан;
- розробку інструментів візуальної грамотності як компонента інформаційної безпеки;
- вивчення впливу дезінформації на формування політичних рішень у демократичних інституціях.

Загалом, дослідження зробило внесок у розуміння механізмів цифрової дезінформації в історичному контексті, окреслило нові аналітичні рамки для вивчення гібридної війни та запропонувало практичні орієнтири для протидії інформаційним атакам, заснованим на маніпуляції історичною пам'яттю. Його результати мають значення як для наукової спільноти, так і для практичної діяльності у сфері стратегічних комунікацій, цифрової безпеки та гуманітарної політики.

Список використаних джерел

1. Brosig, M. (2019). Ukraine: Moving Borders Changing Orders? In: The Role of BRICS in Large-Scale Armed Conflict. New Security Challenges. Palgrave

Macmillan, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-18537-4_5 (date of access: 02.07.2025).

2. Gaufman E. Security Threats and Public Perception: Digital Russia and the Ukraine Crisis. Cham: Palgrave Macmillan, 2017. 222 p.

3. Neumann I. B. Russia and the Idea of Europe: A Study in Identity and International Relations. London: Routledge, 2016. 224 p.

4. Pomerantsev P. How Vladimir Putin is revolutionizing information warfare [Електронний ресурс] // The Atlantic. 2014. URL: <https://www.theatlantic.com/international/archive/2014/09/russia-putin-revolutionizing-information-warfare/379880/> (date of access: 18.07.2025).

5. Pomerantsev P., Weiss M. The menace of unreality: how the Kremlin weaponizes information, culture and money. New York: Institute of Modern Russia, 2014. URL: https://imrussia.org/media/pdf/Research/Michael_Weiss_and_Peter_Pomerantsev__The_Menace_of_Unreality.pdf (date of access: 22.07.2025).

6. Laruelle M. Russian Nationalism: Imaginaries, Doctrines, and Political Battlefields. London: Routledge, 2019. 256 p.

7. Galeotti M. Russian Political War: Moving Beyond the Hybrid. London: Routledge, 2019. 180 p.

8. EUvsDisinfo. About the EUvsDisinfo project. 2025. URL: <https://euvsdisinfo.eu/about/> (date of access: 12.08.2025).

9. EUvsDisinfo. Disinformation cases database: Ukraine. 2025. URL: <https://euvsdisinfo.eu/disinformation-cases/?text=Ukraine> (date of access: 19.08.2025).

10. Halytska-Didukh, T., Salata, S., Nashyvochnikov, O., Leyla, D., & Solovei, H. (2023). Emergence of modern historical policy in the Russian-Ukrainian war Context: Assessing transformations in global order paradigms and present challenges. Amazonia Investiga, 12(68), 141-150. (date of access: 11.08.2025).

11. Nazarchuk, O., Halytska-Didukh, T., Horielov, V., Krasnodemska, I., & Babichev, O. (2023). Fundamental principles for the formation of the newest historical policy in the context of the escalation of the Russian-Ukrainian war. *Amazonia Investiga*, 12(66), 198-205. <https://doi.org/10.34069/AI/2023.66>. 06.19 (date of access: 12.08.2025).
12. Umland A. Ukraine Through the Eyes of Andreas Umland [Electronic resource] // *Ukrainer*. 2023. URL: <https://www.ukrainer.net/en/en-andreas-umland/> (date of access: 14.08.2025).
13. Shkabura Y. The attitude of extreme right-wing movements in France to Ukraine during the Liberation Struggles of 1917–1921 (on the example of the newspaper «L’Action française») // *Вісник гуманітарних наук*. 2025. № 11. URL: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17076947> (date of access: 05.08.2025).
14. Волошина Н. М., Гангал А. В., Санакуєв М. Г. Етична відповідальність користувачів метавсесвіту як основа для формування цифрової культури // *Вісник гуманітарних наук*. 2025. № 11. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17076730> (date of access: 14.09.2025).
15. EUvsDisinfo. The West destroys the security system in the world. 2025. URL: <https://euvdisinfo.eu/report/the-west-destroys-the-security-system-in-the-world/> (date of access: 11.06.2025).
16. NV.ua. Європарламент визнав, що Росія переписує історію для виправдання війни проти України – резолюція. 2022. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/roziyska-dezinformaciya-yevroparlament-u-rezolyuciji-zasudiv-propagandu-rosiji-pro-viynu-50484063.html> (дата звернення: 17.08.2025).
17. Національний інститут стратегічних досліджень. Російські дезінформаційні кампанії в Європі. 15.07.2024. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/mizhnarodni-vidnosyny/roziyski-dezinformatsiyni-kampaniyi-v-yevropi> (дата звернення: 16.08.2025).

18. Atlantic Council. An Invasion by Any Other Name: The Kremlin's Dirty War in Ukraine. 2022. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/event/an-invasion-by-any-other-name-the-kremlins-dirty-war-in-ukraine/> (date of access: 14.07.2025).
19. Радіо Свобода. «Ядерна війна проти розуму»: як російська дезінформація і пропаганда діє проти України, НАТО і Заходу. 2021. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/protydiya-rosiys'kiy-propahandi-dezinformatsiyi/31357962.html> (дата звернення: 05.06.2025).
20. Leite A.J., O.Razuvayevskaya, K.Bontcheva, and C.Scarton. 2024. EUvsDisinfo: A Dataset for Multilingual Detection of Pro Kremlin Disinformation in News Articles. In Proceedings of the 33rd ACM International Conference on Information and Knowledge Management (CIKM '24), October 21–25, 2024, Boise, ID, USA. ACM, New York, NY, USA, 5 pages. <https://doi.org/10.1145/3627673.3679167> (date of access: 06.06.2025).
21. Schmid, J. (2022). *Was ist hybride Kriegführung? Krieg in der Grauzone von Schnittstellen*. Zentrum für Militärgeschichte und Sozialwissenschaften der Bundeswehr. <https://zms.bundeswehr.de/de/mediathek/zmsbw-dossier-ukraine-schmid-hybride-kriege-5506754> (date of access: 11.06.2025).